

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Vår saksbehandler:
Åshild Olaussen

Kopi til

Vår dato
11.12.2009

Vår referanse
2008-0015

Deres referanse
200904676-/HAK

Unios høringsvar til høring om etablering av Sentra for fremragende utdanning (SFU)

Unio har lest utredningen med stor interesse. Rapporten gir flere gode analyser og anbefalinger som vil være et hensiktsmessig grunnlag for utvikling og etablering av Senter for fremragende utdanning. Så langt vi kan se svarer rapporten på mandatet gitt av Kunnskapsdepartementet. Skifte av begrep fra *undervisning* til *utdanning* anbefales. Det vil kunne åpne for fokus mot flere av læringsprosessene som utgjør studier i høyere utdanning. Slik kan dette være et viktig grep for økt status for utdanning i forhold til forskningsfokuset som synes å dominere innen universitet og høyskoler. Videre mener vi at opprettelsen av SFU vil stimulere til bevisstgjøring av kvalitetselementer i utdanning. Tilnærmingen og forslagene i utredningen favner bredt, og vi tror slike sentra kan bidra til å stimulere hele universitets- og høyskolesektoren til å satse tungt på kvalitet i det studentrelaterte arbeidet.

Unio vil trekke fram følgende punkter, som utdypes nærmere i dette høringsvaret:

- Unio støtter forslag til mål for, og kravene til etablering av sentre for fremragende utdanning. Særlig er vektleggingen av ansvaret for spredning av forsknings- og erfaringsbasert kunnskap, om hva som bidrar til fremragende undervisning, svært viktig for å styrke kvaliteten i høyere utdanning utover sentrenes "grenser".
- Unio støtter forslaget om en fleksibel organisering hvor flere enheter kan inngå, og som ledes av eget styre. På linje med kravet til studentrepresentasjon må det sikres *representasjon fra de ansattes organisasjoner i styret*.
- Unio er bekymret for en økende bruk av midlertidige ansettelser innen universitet og høyskolesektoren. Med den tidsbegrensningen som forslås for senternes virksomhet er det derfor viktig at ansettelser gjøres fast og legges til institusjonsnivået. Dette er også et viktig poeng i rekrutteringsøyemed.
- Sentrenes framtid er avhengig av god og forutsigbar økonomi, derfor er Unio svært fornøyd med at betydningen av solid finansiering eksplisitt også er uttalt i utredningen.

- Unio støtter anbefalingen fra arbeidsgruppen om å etablere 3-5 sentre de første årene, for at tiltaket skal bli merkbart og få innflytelse. Samtidig stiller vi spørsmål ved om et mål på 15-18 sentra er litt for høyt.
- Unio vil ikke anbefale at det etableres sentre for fremragende profesjonsutdanning ut fra andre/egne kvalitetskrav som ikke er på samme nivå som for øvrige sentre. Vi er av den formening at det i dag vil finnes miljøer innen profesjonsutdanningene som kan møte kravene. Det er imidlertid viktig at kriteriene utformes slik at profesjonsutdanningenes relasjon til yrkesfeltet og de læringsprosesser som inngår i profesjonsutdanning løftes frem og gis legitimitet.

Betegnelsen og intensjonen

I utredningen foreslås det å endre navnet til *sentre for fremragende utdanning* fra *sentre for fremragende undervisning*. Unio støtter en slik navneendring. Utdanning er et videre begrep enn undervisning, og dekker på en bedre måte de elementene som må være tilstede for å kunne gi kvalitativ god utdanning til studentene. For profesjonsutdanningene, som lærerutdanning, sykepleierutdanning, fysio- og ergoterapeututdanning, innebærer det ikke minst at veiledning og opplæring gjennom praksis, sammenhengen mellom teori og praksis, samt nærhet til profesjonens forsknings- og erfaringsbaserte kunnskapsgrunnlag er inkludert.

Unio er opptatt av å stimulere til kvalitetsheving i høyere utdanning og støtter ideen og de overordnede målene for oppretting SFU. For å stimulere flere miljøer er det vesentlig at sentre gis anledning til å samarbeide i nettverk etter selvvalgte modeller. Vi tror sentrene, gitt noen forutsetninger, kan bidra til å utjevne statusforskjellen mellom undervisning og forskning i sektoren. SFU kan stimulere til kvalitetsheving, kreative innfallsvinkler og innovasjon innenfor utdanning både på mikro- og på makronivå.

Unio mener det er viktig at SFU gis til kompetente og fremgangsrike fagmiljøer, og at en sentral oppgave for sentrene er å inspirere andre miljøer til å styrke utdanningen og undervisningens status.

Unio mener at tildelingskriteriene "utdanningskvalitet", "innovasjonskvalitet" og "spredningskvalitet" for å oppnå status som SFU bør om mulig konkretiseres mer med hensyn til både allerede gjennomført innsats og fremtidige planer. Dette vil også gjøre søknadsprosedyren mer etterprøvbart.

Organisering

Unio støtter utredningens vurderinger med hensyn til modeller for sentrenes organisering. For å stimulere flere miljøer er det vesentlig at sentre gis anledning til å samarbeide i nettverk etter selvvalgte modeller. Unio støtter forslaget om at sentrene skal ledes av eget styre. På linje med kravet til studentrepresentasjon må det sikres representasjon fra de ansattes organisasjoner i styret. Unio vil også understreke betydningen av at ansvars- og rolledelingen mellom senter og moderinstitusjon er avklart før opprettelse. Dette gjelder også med hensyn til ansettelsesforhold og de ansattes rettigheter. Med den tidsbegrensningen som forslås for senterenes virksomhet, er det viktig at ansettelser gjøres fast og legges til institusjonsnivået, eventuelt med permisjonsordninger for å kunne jobbe ved SFU. Sentrene må organiseres innenfor statlig tariffområde, slik at de ansatte ikke mister rettigheter ved å arbeide fem år i senteret.

Faglig nivå og forskningstilknytning

Spredning av forsknings- og erfaringsbasert kunnskap, om hva som bidrar til fremragende undervisning og utdanning, er ett av tre sentrale kriterier som det er ment at SFU skal utmerke seg på. Det er Unio tilfreds med, men forutsetter at det legges opp til en bred

forskningstilnærming og at kunnskapen blir et utgangspunkt for inspirasjon og refleksjon i andre miljøer.

Utover ovennevnte perspektiv på forskning, er betydningen av forskningsinformert utdanning gitt relativt liten plass i utredningen. Fremragende utdanning er blant annet betinget av at utdanningen og undervisningen holder høy faglig kvalitet, og er basert på forskningsbasert kunnskap om læring og undervisning. Unio mener at forskning og utviklingsarbeid bør ha en tydelig plass i SFU-ordningen.

Finansiering

Unio mener at realisering av SFU er betinget av god finansiering. Utredningen vektlegger betydningen av at senterne gis det de betegner som "romslig finansiering" og anbefaler at sentrene skal være fullfinansierte. Unio mener fullfinansiering er avgjørende for at senterne kan utvikles på en måte som gjør at de styrker, og ikke svekker, andre sider av institusjonenes virksomhet. Erfaringen fra Sentre for fremragende forskning (SFF) har vist at kravet om egenbidrag fra vertsinstusjon kan være en utfordring. SFU vil sannsynligvis også ha mindre tilgang til ekstern finansiering for eksempel fra NFR og EU enn det SFF'ene har.

Omfanget og bærekraftige miljøer

Unio støtter anbefalingene i utredningen om at sentrene må ha en størrelse som gjør at de er bærekraftige i den forstand at det er tilstrekkelige ressurser til å gjennomføre intensjonen med sentrene.

Ifølge utredningen tar man sikte på å opprette 15-18 SFU på sikt, men vil starte forsiktig med 3-5 årlig. Unio ser betydningen av at det er et visst antall sentre som bredt kan stimulere til kvalitetsheving og sidestilling av forskning og utdanning i høyere utdanningsinstitusjoner. Vi mener også det er klokt å starte med noen få – og deretter gradvis utvide etter man har vunnet erfaringer og eventuelt gjort justeringer.

Hvis 15–18 sentre blir jevnt fordelt, må man stille spørsmål ved om det blir i overkant mange i forhold til det totale antallet høyere utdanningsinstitusjoner i Norge. Gitt at ordningen med SFU blir ensbetydende med et kvalitetsstempel og virker rekrutterende, kan det bli relativt få institusjoner som ikke har status som SFU. Dette kan påvirke søkertallet i negativ retning. I likhet med at langt fra de fleste fremragende forskere i landet er tilknyttet Sentre for fremragende forskning, må man ta høyde for at det er fremragende utdannere ved universiteter og høyskoler som ikke er knyttet til SFU. Å ikke ha SFU-status, må ikke bli ensbetydende med å ha lav utdanningskvalitet.

Tildelingskriterier

Unio mener at det viktigste er at det er klare og ambisiøse tildelingskriterier for opprettelse av SFU. De som oppnår denne statusen, må skille seg ut som fremragende.

Det primære kriteriet for utvelgelse av sentrene, er den faglige og pedagogiske kvalitet ved sentrenes utdanning og undervisning. Dette skal suppleres med evne og vilje til innovasjon i utdanningen og spredning av erfaringer. Unio mener dette er et godt utgangspunkt, men at det må utdypes nærmere. I følge utredningen, skal både institusjonens visjon og profil komme fram i søknaden, men også allerede oppnådde resultater og evne til å spre disse. Det vil si at kriteriene for utvelgelse i stor grad baserer seg på allerede oppnådd kompetanse og gjennomført aktivitet og i mindre grad på det potensial man ønsker å utnytte. Unio mener at det bør legges betydelig vekt på at miljøene som er vurdert fremragende, har planlagt videreutvikling både internt og eksternt.

Unio er opptatt av at utvelgelsen må skje på forsvarlig måte basert på for institusjonene, kjente kriterier slik at disse kan diskuteres og etterprøves. Kriteriene må være tydelige ved utlysning av

prosjektmidlene. Som vi vil komme nærmere inn på nedenfor, må også tildelingskriteriene vurderes nøye i forhold til om de ivaretar profesjonsutdanningenes særlige behov som inkluderer praksisrelatert utdanning innenfor og utenfor utdanningsinstitusjonen.

Unio mener at sentrene som opprettes bør ha en midtveisevaluering, noe som kan bidra til å justere kursen og gi forbedringer for en tiltenkt langsiktig ordning.

Profesjonsutdanning

Med referanse til Stjernø-utvalget foreslår Kunnskapsdepartementet i St.meld. nr. 11 (2008-2009) *Læreren – rollen og utdanningen*, at det etableres et pilotprosjekt med sentre for fremragende undervisning i lærerutdanningene. I stortingsmeldingen står det at "i første omgang skal dette være et pilotprosjekt som kan være en modell som kan gjelde også andre profesjonsutdanninger." Utredningen om SFU anbefaler derimot at det ikke etableres særordninger for profesjonsutdanningene. Det er i hovedsak begrunnet med at en ikke ønsker å vurdere disse utdanningene etter andre og lavere standarder enn øvrig høyere utdanning. Arbeidsgruppen mener sentre for fremragende profesjonsutdanninger vil kunne få et B-stempel, som vil være uheldig for disse utdanningenes renommé.

Unio deler langt på vei de vurderingene som er gjort i utredningen. I utgangspunktet mener vi at alle typer utdanning bør vurderes på samme grunnlag og på ulikt vis kunne dokumentere fremragende kvalitet i utdanning og undervisning, basert på det enkelte utdanningsmiljøets egenart. Likevel mener vi at utredningen i alt for liten grad berører de prinsipielle forskjellene det er mellom profesjonsutdanninger og de mer disiplinorienterte utdanningene.

Profesjonsutdanningene har i kraft av sitt utdanningsmandat noen særegne utfordringer, ikke minst knyttet til forholdet mellom akademisk og profesjonsrettet kunnskap, utdanning både innenfor og utenfor høyskolen eller universitet (praksisopplæring). Unio mener profesjonsutdanningenes særlig karakteristika og utfordringer når det gjelder kvalitet i utdanningen på en mer uttalt måte enn de gjør i arbeidsgruppens forslag, må inngå i kriteriene for tildeling av SFU. Hvis kriteriene er av en slik art at de ikke ivaretar profesjonsutdanningene godt, mener Unio det bør etableres egne sentre for fremragende profesjonsutdanninger, der man stiller like store, men noen andre krav enn man stiller til disiplinorienterte utdanninger.

Forvaltning av ordningen

Utdanningsforbundet støtter anbefalingene om at KD forvalter ordningen.

Vennlig hilsen
Unio

Ingjerd Hovdenakk
sekretariatssjef

Åshild Olaussen
seniorrådgiver